

แนวทางการพัฒนาการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

Development Guidelines for Shari'ah Supervision of Islamic Bank of Thailand

อิสมาแอ สนิ* และมะรอนิง สาแลมิง

Ismaae Sani and Maroning Salaeming

วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 181 ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000
College of Islamic Studies Prince of Songkla University, Pattani Campus 181 Charoenpradit Rd.,
Rusamilae, Mueang, Pattani, 94000, Thailand

*Corresponding author, email: banrau.1436@gmail.com

(Received: Sep 28, 2017; Revised: Nov 8, 2017; Accepted: Nov 9, 2017)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 ท่าน ได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย ผลการวิจัยในภาพรวมพบว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรทบทวนและพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่าง ๆ ที่ยังเป็นปัญหาอุปสรรคส่งผลกระทบต่อความสามารถและความคล่องตัวในการกำกับดูแลองค์กรและการบริหารกิจการให้เป็นไปตามหลักการและกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามให้มีความชัดเจนมากขึ้น ส่วนแนวทางการพัฒนารายด้าน พบว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ควรพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้ระบบโครงสร้างและรูปแบบของหน่วยงานชะรีอะฮ์มีความเหมาะสมและเข้มข้นตามมาตรฐานสากล ควรพัฒนาด้านนโยบาย ระเบียบข้อบังคับ และกฎหมายให้มีความชัดเจนและรัดกุมรองรับหน้าที่การปฏิบัติงานของหน่วยงานชะรีอะฮ์ภายในและภายนอกอย่างเพียงพอ ควรพัฒนาด้านกระบวนการและเทคนิคการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแนะนำและการพิจารณาวินิจฉัยประเด็นปัญหาด้านศาสนารวมถึงด้านการตรวจสอบชะรีอะฮ์ให้มีความชัดเจนและโดดเด่นที่สามารถคลายความระแวงได้อย่างสมเหตุสมผล และควรพัฒนาด้านการสนับสนุนจากภาครัฐให้มีความเพียงพอและเป็นรูปธรรมจนเป็นที่ยอมรับและเป็นที่น่าเชื่อถืออย่างกว้างขวางต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา กำกับดูแลชะรีอะฮ์ ธนาคารอิสลาม

Abstract

This paper aims to study a guideline for the development of Shari'ah Supervision of the Islamic Bank in Thailand. A qualitative study employed to collect the data from the documents along with the in-depth interviews with the six key informants. The descriptive and the inductive data analysis were used as the data analysis. The study revealed found that the Islamic Bank of Thailand and related organizations. It should be reviewed and improved in areas where problems and obstacles that affect the ability and agility of Shari'ah Supervision provide more clarity. And results of the study for each Islamic Bank of Thailand. It should develop and improve the system and structure of the Shari'ah units are more

appropriate and concentrated in accordance with international standards. The policy, regulation and law should be developed in a clear and concise manner to adequately address the internal and external functions of the Shari'ah. It should develop the process and technique of the work involved in the counseling and diagnose of religious issues, as well as the clarity and prominence of the Shari'ah, which can reliably elicit suspicion. It should be developed and supported by the government to be sufficient and concrete to be widely recognized and credible in the future.

Keywords: Development guidelines, Shari'ah supervision, Islamic bank

บทนำ

ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย เป็นสถาบันการเงินแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทยที่เปิดให้บริการในรูปแบบทางการเงินการธนาคารอิสลามแบบครบวงจร (Universal banking) เป็นสถาบันการเงินของภาครัฐที่จัดตั้งขึ้นภายใต้ พ.ร.บ. ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบันธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยมีสถานะเป็นรัฐวิสาหกิจที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลังและธนาคารแห่งประเทศไทย อีกทั้งเป็น 1 ใน 7 รัฐวิสาหกิจที่รัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาและอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (คนร.) ซึ่งได้เปิดกิจการมาแล้วมากกว่าหนึ่งทศวรรษโดยเริ่มจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2546 จนถึงปัจจุบันรวมเวลาเป็น 15 ปี (Islamic Bank of Thailand, 2016)

ด้วยลักษณะที่ว่า ธนาคารอิสลามเป็นสถาบันการเงินประเภทหนึ่งที่มีรูปแบบการให้บริการทางการเงินการธนาคารที่มีลักษณะพิเศษเป็นจุดเด่นและจุดต่างออกไปจากรูปแบบการให้บริการทางการเงินการธนาคารของสถาบันการเงินทั่วไป เป็นสถาบันการเงินที่มีมิติทางด้านชะรีอะฮ์เข้ามาเกี่ยวข้องในหลาย ๆ ด้าน อีกทั้งมีความเสี่ยงที่หลากหลายแตกต่างกันออกไปจากระบบสถาบันการเงินทั่วไป จึงต้องอาศัยระบบการกำกับดูแลกิจการที่มีความแตกต่างและมีจุดเด่นที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นอย่างสมเหตุสมผลว่าทุก ๆ กิจการของสถาบันการเงินอิสลามนั้นได้รับการกำกับดูแลควบคุมอย่างทั่วถึง (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions, 2007; Aphakon *et al.*, 2013; Ahmin, 2015)

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องนี้ ผลการศึกษาในอดีตชี้ว่า รูปแบบการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยยังขาดความเหมาะสมและขาดความเข้มข้นตามมาตรฐานการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ในระดับสากล ขาดอำนาจและบทบาทหน้าที่ที่เพียงพอ อีกทั้งยังเป็นรูปแบบการดำเนินงานที่ยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติงานในระดับที่สามารถคลายความระแวงและความคลุมเครือได้มากนัก และผลการศึกษายังพบว่า ด้านระบบโครงสร้างและรูปแบบหน่วยงานชะรีอะฮ์ ด้านนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ด้านกระบวนการและเทคนิคการปฏิบัติงาน และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐยังอยู่ในระดับที่ไม่เพียงพอและขาดความเข้มข้นตามมาตรฐานในระดับที่ยอมรับได้ ขาดความชัดเจนและขาดความเด่นที่สามารถสร้างความแตกต่างระหว่างสถาบันการเงินอื่น ๆ มากนัก (Aphakon *et al.*, 2013; Boonchom, 2014; Boonchom, 2015; Sani & Salaemimg, in press; อานิส พัฒนปรีชาวงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 18 ธันวาคม 2560; อิสมาแอ อาลี, สัมภาษณ์วันที่ 29 ธันวาคม 2560) ในขณะที่การกำกับดูแลชะรีอะฮ์เป็นประเด็นปัญหาที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อสถาบันการเงินที่เปิดให้บริการในรูปแบบอิสลามทุกประเภท เป็นระบบกลไกและองค์ประกอบการบริหารงานจัดการที่ทุก ๆ สถาบันการเงินอิสลามนั้นจะต้องจัดให้มีขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล (Al-Shoki, 2012; Nurah, 2014; Ahmin, 2015)

บนพื้นฐานของสภาพปัญหาที่ได้กล่าวมานี้ ในบางประเด็นได้มีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขมาบ้างแล้ว เช่น ปรับโครงสร้างของหน่วยงานกำกับดูแลกิจการด้านชะรีอะฮ์ภายในองค์กร กำหนดหลักเกณฑ์ด้านธรรมาภิบาล กำหนดให้มี

การรายงานผลการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ลในรายงานประจำปี กำหนดให้ธนาคารอิสลามสอบทานระบบการควบคุมภายใน การตรวจสอบภายใน และการปฏิบัติตามกฎหมายรวมถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการด้านชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยแล้วก็ตาม (ชัชวาล นียมวิทยานนท์, สัมภาษณ์วันที่ 31 กรกฎาคม 2560) แต่แนวทางการพัฒนาดังกล่าวยังอยู่ในระหว่างการดำเนินการและปรับปรุงแก้ไข ยังไม่มีรูปแบบที่เป็นกิจจะลักษณะที่เด่นชัดที่สามารถการันตีถึงความมีประสิทธิภาพอีกทั้งข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ เช่น ข้อบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจและบทบาทหน้าที่ คุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานด้านชะรีอะฮ์รวมถึงรูปแบบของหน่วยงานกำกับดูแลชะรีอะฮ์นั้น ยังไม่ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น จึงมองว่าสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานดังที่กล่าวมานี้ยังไม่ได้รับการคลี่คลายที่นำมาซึ่งความเชื่อมั่นและความน่าเชื่อถือเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาด้านการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ที่เหมาะสมสำหรับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยอย่างเป็นกิจจะลักษณะที่สามารถแก้ไขปัญหาในบางส่วนของธนาคารอิสลามรวมถึงสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่เปิดให้บริการในรูปแบบเดียวกันยังขาดต้นแบบและแนวทางการพัฒนาที่เป็นเอกภาพที่สามารถเสริมสร้างภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กรที่สามารถจับต้องได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและนำเสนอแนวทางการพัฒนาด้านการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ที่ได้มาจากการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารรวมถึงการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อได้มาซึ่งแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสำหรับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยรวมถึงสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่เปิดให้บริการในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งมีกระบวนการและขั้นตอนการศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากขั้นตอนการศึกษาของ (Thipwaree *et al.*, 2016) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของสถาบันการเงินอิสลามทั้งในและต่างประเทศที่ประสบปัญหาและเผชิญหน้ากับความท้าทายในลักษณะเดียวกันโดยพิจารณาข้อค้นพบของเอกสารที่มีความใกล้เคียงและความเกี่ยวข้องเป็นหลักเกณฑ์ในการเลือกเอกสาร

ขั้นที่ 2 สรุปผลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาด้านการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยที่ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านระบบโครงสร้างและรูปแบบของหน่วยงานกำกับดูแล ด้านนโยบายระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ด้านกระบวนการและเทคนิคการปฏิบัติงาน และด้านการส่งเสริมจากภาครัฐ ด้วยการนำข้อค้นพบต่าง ๆ มาผูกผสานเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ แล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบยืนยันความถูกต้องและความเหมาะสมรวมถึงข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขต่อไปก่อนนำไปใช้

ขั้นที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาด้านการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งคณะผู้ทรงคุณวุฒิที่นำนี้ประกอบด้วย อดีตประธานคณะที่ปรึกษาและกรรมการคณะที่ปรึกษาธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย (ชะรีอะฮ์) จำนวน 2 ท่าน ผู้อำนวยการฝ่ายชะรีอะฮ์ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย จำนวน 1 ท่าน ผู้จัดการสำนักงานเขต ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย จำนวน 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านชะรีอะฮ์ จำนวน 1 ท่าน รวมทั้งสิ้น 6 ท่าน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ส่วนเทคนิควิธีการวิเคราะห์

ข้อมูลนั้น ผู้ศึกษาวิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์และสังเคราะห์เชิงเนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา
ด้านการกำกับดูแลชะรีอะห์ที่เหมาะสมสำหรับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ผล

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาด้านการกำกับดูแลชะรีอะห์ของ
ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ในภาพรวมพบว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้
ความสำคัญและตระหนักถึงความจำเป็นของธนาคารอิสลามที่จะต้องปฏิบัติตามหลักการและกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามอย่าง
เคร่งครัด ควรพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขระบบกลไกและปัจจัยสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ให้มีความเพียงพอต่อความจำเป็นในการ
สนับสนุนให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ พัฒนารูปแบบของหน่วยงานชะรีอะห์ให้มีความอิสระ มีอำนาจ และมีบทบาทที่
เพียงพอ ควรคัดสรรบุคลากรที่มีศักยภาพทางวิชาการและมีประสบการณ์ตรงต่อสาขาวิชา ควรพัฒนาระบบการปฏิบัติงานให้
สามารถเชื่อมต่อประสานงานอย่างทั่วถึงทุก ๆ หน่วยงานและสาขา รวมถึงจัดให้มีระบบงานที่สามารถกำกับดูแลควบคุม
กิจการของธนาคารอิสลามให้เป็นไปตามหลักการและกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามได้อย่างแท้จริงทั้งระบบ ส่วนแนวทางการ
พัฒนารายด้านพบว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาตามแนวทางและข้อเสนอแนะที่
ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

แนวทางที่ 1 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขระบบ
โครงสร้างและรูปแบบของหน่วยงานชะรีอะห์ให้ได้ตามมาตรฐานของหน่วยงานชะรีอะห์สากล โดยมีหน่วยงานชะรีอะห์ภายใน
และภายนอกเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนด้านการกำกับดูแลชะรีอะห์ของสถาบันการเงินอิสลามทั้งระบบ (อรุณ บุญชม, สัมภาษณ์
วันที่ 20 ธันวาคม 2560, อุสมาน บัณจุลอัมพา, สัมภาษณ์วันที่ 27 ธันวาคม 2560) พัฒนาระดับมาตรฐานการดำเนินงาน
จากรูปแบบเดิมที่เป็นคณะที่ปรึกษาด้านชะรีอะห์ปรับให้เป็นรูปแบบหน่วยงานชะรีอะห์ภายในที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแล
ควบคุมกิจการอย่างมีประสิทธิภาพ มีอำนาจที่เพียงพอ และที่สำคัญหน่วยงานชะรีอะห์ที่ควรได้รับการแต่งตั้งจากสภาที่ประชุม
คณะกรรมการผู้ถือหุ้นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายหรือจากหน่วยงานอิสระของภาครัฐ เช่น กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่ง
ประเทศไทยหรืออื่น ๆ เป็นต้น

แนวทางที่ 2 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรทบทวนและปรับปรุงแก้ไขนโยบายและข้อกฎหมายที่เป็น
อุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการกำกับดูแลชะรีอะห์อย่างรอบด้าน เช่น กฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และการบริการทาง
การเงินอิสลาม กฎหมายเกี่ยวกับระบบภาษีและค่าธรรมเนียมรวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลชะรีอะห์ของสถาบัน
การเงินอิสลามให้มีความชัดเจนและรัดกุมมากขึ้น ภาครัฐควรกำหนดหลักเกณฑ์ด้านการกำกับดูแลชะรีอะห์ของสถาบัน
การเงินอิสลามขึ้นมาเป็นการเฉพาะที่รองรับหน้าที่ของหน่วยงานชะรีอะห์เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาที่ปรึกษาและการตรวจสอบชะ
รีอะห์รวมถึงภาระหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญ ควรพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขนโยบายและข้อกฎหมายของหน่วยงาน
กลางระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการด้านชะรีอะห์ของสถาบันการเงินอิสลามให้สอดคล้องและรองรับหน้าที่ของ
หน่วยงานชะรีอะห์อย่างเพียงพอและเหมาะสม

แนวทางที่ 3 ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยควรปรับปรุงสถานะทางกฎหมายให้คณะที่ปรึกษาด้านชะรีอะห์และ
ฝ่ายชะรีอะห์เป็นหน่วยงานกำกับดูแลชะรีอะห์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการพิทักษ์กำหนดหลักการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงการ
ตรวจสอบชะรีอะห์ในทุก ๆ ด้านอย่างชัดเจน ควรมีระเบียบ ข้อบังคับหรือแนวทางปฏิบัติงานด้านการกำกับดูแลชะรีอะห์
ที่แน่ชัด (คุณอนานิษฐ์ พัฒนปรีชาวงศ์, สัมภาษณ์วันที่ 18 ธันวาคม 2560; (เสรี หัวเมือง, สัมภาษณ์วันที่ 13 ธันวาคม 2560)
ควรมีการอบรมฝึกทักษะวิชาชีพด้านหลักการศาสนาที่เกี่ยวข้องกับกิจการและด้านการตรวจสอบชะรีอะห์อย่างต่อเนื่อง และที่
สำคัญภาครัฐต้องสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลชะรีอะห์กลางระดับชาติในธนาคารแห่งประเทศไทยรวมถึงการ

เป็นสมาชิกของหน่วยงานกำกับดูแลและชำระระดับสากล คัดสรรบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณภาพมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนา มีความรับผิดชอบ” (อิสมาแอ อาลี, สัมภาษณ์วันที่ 29 ธันวาคม 2560)

แนวทางที่ 4 ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบรวมถึงสนับสนุนปัจจัยอื่น ๆ อย่างเร่งด่วนและต่อเนื่องโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสมของภาคการเงินอิสลามที่ต้องกำกับดูแลองค์กรและบริหารกิจการให้เป็นไปตามหลักการและกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เช่น ปรับปรุงนโยบายและกฎหมายให้เหมาะสม จัดตั้งสถาบันพัฒนาความชำนาญการด้านชำระหนี้ จัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลชำระอีกกลาง จัดตั้งสถาบันพัฒนาผู้ตรวจสอบชำระหนี้ และที่สำคัญภาครัฐต้องสร้างมาตรฐานการดำเนินงานด้านการกำกับดูแลชำระหนี้ให้มีความเป็นเอกภาพ

อภิปรายผล

จากข้อค้นพบข้างต้นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาด้านการกำกับดูแลและชำระหนี้ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย ที่มาจากการศึกษาเอกสาร ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒินั้นพบว่า ประเด็นที่สนใจนำมาอธิบายและอภิปรายผล ดังนี้

ประเด็นเกี่ยวกับระบบโครงสร้างและรูปแบบของหน่วยงานชำระหนี้ ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขระบบโครงสร้างและรูปแบบของหน่วยงานชำระหนี้ให้ได้ตามมาตรฐานของหน่วยงานชำระหนี้สากล โดยมีหน่วยงานชำระหนี้ภายในและภายนอกเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนด้านการกำกับดูแลและชำระหนี้ของสถาบันการเงินอิสลามทั้งระบบ ควรพัฒนาระดับมาตรฐานการดำเนินงานจากรูปแบบเดิมที่เป็นคณะที่ปรึกษาด้านชำระหนี้ปรับให้เป็นรูปแบบหน่วยงานชำระหนี้ภายในที่ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลควบคุมกิจการอย่างอิสระมีอำนาจที่เพียงพอ และที่สำคัญหน่วยงานชำระหนี้ที่ควรได้รับการแต่งตั้งจากสภาที่ประชุมคณะกรรมการผู้ถือหุ้นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายหรือจากหน่วยงานอิสระของภาครัฐ เช่น กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย หรืออื่น ๆ เป็นต้นนั้นมีความสอดคล้องกับมาตรฐานของหน่วยงานชำระหนี้ระดับสากลที่ได้กำหนดว่า “ทุก ๆ สถาบันการเงินอิสลามต้องจัดให้มีหน่วยงานชำระหนี้ภายในและภายนอกเพื่อทำหน้าที่ในการกำกับดูแลกิจการด้านชำระหนี้ของสถาบันการเงินอิสลามอย่างเพียงพอ” (Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions, 2007; Ahmin, 2015) เช่นเดียวกัน ผลการศึกษาของ Boonchom (2015) ที่พบว่า ตามมาตรฐานการกำกับดูแลกิจการของสถาบันการเงินอิสลามระดับสากล ธนาคารกลางของแต่ละประเทศจะเป็นหน่วยงานหลักในการควบคุมมาตรฐานการดำเนินงานของสถาบันการเงินอิสลามโดยมีคณะกรรมการด้านชำระหนี้ทำหน้าที่ในการตรวจสอบด้านการปฏิบัติตามหลักการศาสนาอย่างเคร่งครัด

ประเด็นเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมาย ผลการศึกษาพบว่า ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรทบทวนและปรับปรุงแก้ไขด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานด้านการกำกับดูแลและชำระหนี้รอบด้าน เช่น กฎหมายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และการบริการทางการเงินอิสลาม กฎหมายเกี่ยวกับระบบภาษีและค่าธรรมเนียม รวมถึงกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลชำระหนี้ของสถาบันการเงินอิสลามให้มีความชัดเจนและรัดกุมมากขึ้น ภาครัฐควรกำหนดหลักเกณฑ์ด้านการกำกับดูแลและชำระหนี้ของสถาบันการเงินอิสลามขึ้นมาเป็นการเฉพาะที่รองรับหน้าที่ของหน่วยงานชำระหนี้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาพิพาทและการตรวจสอบชำระหนี้รวมถึงภาระหน้าที่อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และที่สำคัญควรพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขนโยบายและข้อกฎหมายของหน่วยงานกลางระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการด้านชำระหนี้ของสถาบันการเงินอิสลามให้สอดคล้องและรองรับหน้าที่ของหน่วยงานชำระหนี้ได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Boonchom (2014) ที่พบว่า ระดับผลกระทบที่เกิดจากการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อบังคับจากหน่วยงานกำกับดูแลภายนอกที่มีผลต่อความสามารถของธนาคารอิสลามในการดำเนินธุรกรรมตามหลักการอิสลามอยู่ในระดับค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 รองลงมาจากค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับสูงสุดคือ 4.01 จึงเสนอแนะว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย

ควรเพิ่มข้อกำหนดการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการทำงานให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กำหนดบทลงโทษผู้กระทำการละเมิดกฎเกณฑ์ให้รัดกุมมากขึ้น ควรเพิ่มบทบาทอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจ วินิจฉัยให้ครอบคลุมกว่าเดิมรวมถึงการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางควบคุมกฎหมายอิสลาม

ประเด็นเกี่ยวกับกระบวนการและเทคนิคการปฏิบัติงาน ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยควรปรับปรุงสถานะทางกฎหมายให้คณะที่ปรึกษาด้านชะรีอะฮ์และฝ่ายชะรีอะฮ์เป็นหน่วยงานกำกับดูแลชะรีอะฮ์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในการพิทักษ์กำหนดหลักการและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ รวมถึงการตรวจสอบชะรีอะฮ์ในทุก ๆ ด้านอย่างชัดเจน ควรมีระเบียบข้อบังคับหรือแนวทางปฏิบัติงานด้านการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ที่ชัดเจน ควรมีการอบรมฝึกทักษะวิชาชีพด้านหลักการศาสนาที่เกี่ยวข้องกับกิจการและด้านการตรวจสอบชะรีอะฮ์อย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญภาครัฐต้องสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลชะรีอะฮ์กลางระดับชาติในธนาคารแห่งประเทศไทยรวมถึงการเป็นสมาชิกของหน่วยงานกำกับดูแลชะรีอะฮ์ระดับสากล คัดสรรบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณภาพมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนา มีความรับผิดชอบ มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Phetthongkam (2007) ที่พบว่า คณะที่ปรึกษาด้านชะรีอะฮ์ ควรพิจารณาและอ้างอิงจากหลักฐานหรือประสบการณ์ที่ผ่านมาตามแนวทางของอิหม่ามชาฟีอีย์ ไม่ควรใช้เสียงข้างมากในการตัดสินใจแต่ควรใช้หลักฐานและเหตุผลอย่างรอบคอบ เช่นเดียวกัน ผลการศึกษาของ Aphakon *et al.* (2013) ที่พบว่า ธนาคารอิสลามและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรพัฒนาเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินด้วยการออกประกาศรับรองความถูกต้องตามหลักชะรีอะฮ์มีการตรวจสอบการปฏิบัติตามหลักชะรีอะฮ์ก่อนนำเสนอผลิตภัณฑ์ให้แก่ลูกค้า ระบุถึงกระบวนการและขั้นตอนการตรวจสอบชะรีอะฮ์ตามหลักชะรีอะฮ์ตามมาตรฐานสากล และควรกำหนดให้มีฝ่ายตรวจสอบชะรีอะฮ์ไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน

ประเด็นเกี่ยวกับการสนับสนุนจากภาครัฐ ผลการศึกษาพบว่า ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบรวมถึงสนับสนุนปัจจัยอื่น ๆ อย่างเร่งด่วนและต่อเนื่องโดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสมของภาคการเงินอิสลามที่ต้องกำกับดูแลองค์การและบริหารกิจการให้เป็นไปตามหลักการและกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัด เช่น ปรับปรุงนโยบายและกฎหมายให้เหมาะสมจัดตั้งสถาบันพัฒนาความชำนาญการด้านชะรีอะฮ์ จัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลชะรีอะฮ์กลาง จัดตั้งสถาบันพัฒนาผู้ตรวจสอบชะรีอะฮ์ และที่สำคัญภาครัฐต้องสร้างมาตรฐานการดำเนินงานด้านการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ให้มีความเป็นเอกภาพ มีความสอดคล้องกับของ Boonchom, (2015) ที่พบว่า ความสำเร็จของสถาบันการเงินอิสลามในประเทศมาเลเซียส่วนหนึ่งเกิดจากบทบาทของรัฐบาลที่ได้วางรากฐานอันมั่นคงของภาคการเงินอิสลามภายในประเทศอย่างเป็นรูปธรรมและครบถ้วน และรัฐบาลเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขในด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกัน ผลการศึกษาของ Rochananond *et al.* (2010) ได้เสนอแนะว่า ควรให้มีกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการกำกับดูแลสถาบันการเงินอิสลามโดยเฉพาะขึ้นโดยมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 และเสนอให้สถาบันการเงินอิสลามอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง

สรุป

บนพื้นฐานของสภาพปัญหาด้านการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ในภาพรวม พบว่า ธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรทบทวนและพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในส่วนต่าง ๆ ที่ยังเป็นปัญหาอุปสรรคส่งผลกระทบต่อความสามารถและความคล่องตัวในการกำกับดูแลองค์การและการบริหารกิจการให้เป็นไปตามหลักการและกฎเกณฑ์ของศาสนาอิสลามให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะด้านระบบโครงสร้างและรูปแบบของหน่วยงานชะรีอะฮ์ ควรพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสมและเข้มข้นตามมาตรฐานสากล ด้านนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายให้มีความชัดเจนและรัดกุมรองรับหน้าที่การปฏิบัติงานของหน่วยงานชะรีอะฮ์ภายในและ

ภายนอกอย่างเพียงพอ ด้านกระบวนการและเทคนิคการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาแนะนำและการพิจารณา วินิจฉัยประเด็นปัญหาด้านศาสนารวมถึงด้านการตรวจสอบชะรีอะฮ์ให้มีความชัดเจนและเด่นที่สามารถคลายความระแวงได้ อย่างสมเหตุสมผล และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ ควรส่งเสริมและสนับสนุนผลักดันให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย สร้าง ระบบกลไกและปัจจัยสนับสนุนให้การดำเนินกิจการทางการเงินการธนาคารอิสลามในประเทศไทยเป็นไปตามหลักการและ กฎเกณฑ์ของธนาคารอิสลามอย่างเพียงพอและเป็นรูปธรรมจนเป็นที่ยอมรับและเป็นที่น่าเชื่อถืออย่างกว้างขวางต่อไป ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การพัฒนาด้านการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยรวมถึงสถาบันการเงินอื่น ๆ ที่เปิด ให้บริการทางการเงินในรูปแบบเดียวกันเป็นไปอย่างรูปธรรมที่ชัดเจนและมีความเป็นเอกภาพนั้น สิ่งสำคัญที่สุดภาครัฐต้อง รับรู้ถึงความจำเป็นของสถาบันการเงินอิสลามทุกประเภทที่จะต้องมีระบบกลไกและปัจจัยสนับสนุนในการขับเคลื่อนงานด้าน การกำกับดูแลกิจการด้านชะรีอะฮ์อย่างเพียงพอธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารแห่ง ประเทศไทย ควรแต่งตั้งคณะทำงานพิเศษเป็นการเฉพาะเพื่อประชุมร่วมกันหาแนวทางและข้อสรุปในการขับเคลื่อนงานด้าน การพัฒนายกระดับมาตรฐานการกำกับดูแลชะรีอะฮ์ของสถาบันการเงินอิสลามในประเทศไทยทั้งระบบอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมขององค์กรทางศาสนาในระดับชาติ เช่น สำนักจุฬาราชมนตรี สถาบันการศึกษาอิสลาม ควรมีบทบาทใน การพัฒนากิจการด้านศาสนาของสถาบันการเงินอิสลามในประเทศไทยอย่างมีระบบต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Accounting and Auditing Organization for Islamic Financial Institutions. (2007). *Standards-setting for Islamic Financial Institution* [Online]. Retrieved September 27, 2007, from: <http://shariyah.com/ar/project>. (in Arabic)
- Ahmin, M. (2015). *Introduction to Shari'ah Supervision*. (1). Brirut: Dar.Ibn Hazmi. (in Arabic)
- Al-Shoki, S. A. (2012). *The supervision of the public property*. (1). Jordan: Dar. Al-Nafaes. (in Arabic)
- Aphakon, P. M. L., Chaimomgkhol, S., Kusulwitikul, P. & Rochanasakul, P. (2013). *Guidelines for the development of Supervision of Financial Institutions Providing Islamic Financial Services*. Research Report. Centre for Muslim World Policies, Faculty of Economics, Chulalongkorn University. (in Thai)
- Boonchom, K. (2014). *The impact of rules and regulations to the Operation Performance of the Islamic Bank of Thailand*. Master's Thesis of Business Administration. Dhurakij Pandit University. (in Thai)
- Boonchom, K. (2015). *Comparing the Performance Standards of Islamic Financial Institutions of Thailand and Malaysia*. SUTIPPARITHAT Dhurakij Pundit University, 29(92), 52-64. (in Thai)
- Islamic Bank of Thailand. (2016). *Annual report 2016* [Online]. Retrieved October 14 2016, from: <http://www.ibank.co.th>
- Nurah. (2014). *Ingredients of Shari'ah Supervision in Islamic Banks* [Online]. Retrieved October 09, 2015, from: <http://fiqh.islammessage.com>. (in Arabic)

- Phetthongkam, P. (2007). *The role of religious advisory board (Shariah) case study of Islamic Bank of Thailand*. Master's Thesis. Thammasat University. (in Thai)
- Rochananond, C., Attaworadej, A., klantakaphan, N. & Tiantitkl, R. (2010). *The study of legal improvement for Islamic Banking Development in Thailand*. Research Report. The Thailand Research Fund. (in Thai)
- Sani, I., Salaeming, M. (in press). Conditions and problems of Shari'ah Supervision in Islamic Bank of Thailand. *Journal of Yala Rajabhat University*, 14(2), (in Thai)
- Thipwaree, P., Atisabda, W., Churngchow, C., Plungsuwan, S. (2016). The development model of innovative leadership for Institute of Physical Education Administrators. *Journal of Yala Rajabhat University*, 11(1), 57-80. (in Thai)

บุคลากรกรม

- ซ์वाल นิยมวิทยานนท์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). อิสมาแอ สนิ (ผู้สัมภาษณ์). ที่ 66 อาคารคิวเ้าส์ อโศก ซอยอโศก ถนนสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110. เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2560.
- สระรี หัวเมือง (ผู้ให้สัมภาษณ์). อิสมาแอ สนิ (ผู้สัมภาษณ์). ที่สำนักงานเขตนราธิวาส ธนาครอิสลามแห่งประเทศไทย สาขา นราธิวาส 52/18-19 ถนนสุริยะประดิษฐ์(ตรงข้ามสถานีตำรวจ) อำเภอเมือง นราธิวาส 96000. เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2560
- อานิส พัฒนปรีชาวงศ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). อิสมาแอ สนิ (ผู้สัมภาษณ์). ที่สถาบันอิสลามและภาษาอาหรับ มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ 99 หมู่ 8, ตำบล โคกเคียน อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส. เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2560.
- อรุณ บุญชม (ผู้ให้สัมภาษณ์). อิสมาแอ สนิ (ผู้สัมภาษณ์). ที่โรงเรียนมิฟตาฮุลอุลุมิตีนียะห์ (บ้านดอน) ซอย พร้อมพรรค ซอย สุขุมวิท 55 แขวง คลองตันเหนือ เขต วัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110. เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2560.
- อุสมาน บัณทูลอัมพา (ผู้ให้สัมภาษณ์). อิสมาแอ สนิ (ผู้สัมภาษณ์). ที่สำนักงานเขตปัตตานี ธนาครอิสลามแห่งประเทศไทย สาขาปัตตานี 20-4 ถนนนาเกลือ ตำบลอานะรุ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัด ปัตตานี 94000. เมื่อวันที่ 27 ธันวาคม 2560.
- อิสมาแอ อาลี (ผู้ให้สัมภาษณ์). อิสมาแอ สนิ (ผู้สัมภาษณ์).ที่บ้าน รศ.ดร. อิสมาแอ อาลี เทศบาลเมืองนราธิวาส จังหวัด นราธิวาส. เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2560.